

DOI: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.36
УДК 343.122 (477)

Мартовицька О. В.,
доцент кафедри кримінального процесу та
організації досудового слідства Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ В НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У статті наголошено на актуальності питання про стан наукового дослідження правової допомоги в Україні в науці кримінального процесу. Аргументовано, що дослідження будь-якої проблематики неможливо здійснити без використання як певних методів для висвітлення обраної проблематики, так і вироблених наукових підходів до її вирішення. Не є виключенням із правила й дослідження правової допомоги в Україні. Акцентовано увагу на тому, що велика кількість наукових праць присвячена дослідженню такого невід'ємного елемента інституту правової допомоги в Україні як безоплатної правової допомоги. Визначено, що інститут правової допомоги неодноразово досліджується як на загальнотеоретичному рівні, так і в галузевому процесуальному праві. Вказані напрацювання дозволяють виробити єдині підходи як до визначення сутності та значення правової допомоги, так і порядку її надання в залежності від виду процесу. З'ясовано, що кримінальне процесуальне законодавство є недосконалим, а ґрунтовні теоретичні дослідження щодо визначення поняття, сутності і змісту права на правову допомогу в кримінальному судочинстві, місця цього інституту в загальнодержавному механізмі забезпечення прав і свобод людини в Україні, кола суб'єктів як надання, так і отримання правової допомоги, механізму реалізації цього конституційного права суб'єктами процесу на різних його стадіях – відсутні або ж не враховують діючих змін законодавства, що регулює надання правової допомоги взагалі та в кримінальному процесі зокрема. Визначено, що методологія дослідження правової допомоги в Україні полягає передусім у комплексному використанні методів як емпіричного, так і теоретичного пізнання, а також загальнологічних методів дослідження проблеми становлення та розвитку правової допомоги в Україні, забезпечення та реалізації права на правову допомогу взагалі та в кримінальному процесі зокрема. Тому методологія дослідження правової допомоги в Україні представлена не тільки сукупністю методів дослідження, а й системою наукових напрацювань, які слід за допомогою цих методів вивчити задля пошуку нового шляху вирішення поставленої наукової проблеми. Й досить вагоме місце в системі таких наукових праць відводиться підручникам, посібникам та методичним рекомендаціям, вказівкам.

Ключові слова: стан, наукове дослідження, науковий пошук, правова допомога в Україні, наукові праці, наука, кримінальний процес.

Актуальність теми. Дослідження будь-якої проблематики неможливо здійснити без використання як певних методів для висвітлення обраної проблематики, так і вироблених наукових підходів до її вирішення. Не є виключенням із правила й дослідження правової допомоги в Україні. У зв'язку з чим вважаємо актуальним питання про стан наукового дослідження правової допомоги в Україні в науці кримінального процесу.

Аналіз останніх досліджень. Інститут правової допомоги неодноразово досліджували в своїх працях такі вчені, як: О.А. Банчук, Є.Ю. Бова, Г.І. Гладун, М.С. Демкова, В.В. Заботін, В.М. Ісакова, С.С. Калинюк, М.В. Кравченко, М.І. Лахижа, В.С. Личко, М.Т. Лоджук, М.І. Рішко, М.В. Стаматіна, Н.В. Хмелевська, Ю.Т. Шрамко й інші. Разом із тим, як підсумовує у своїй статті за результатами аналізу наукових джерел дослідження права громадян на правову допомогу в Україні В.Д. Шаповал, в науці кримінального процесу (в працях В.Д. Адаменка, С.А. Альперта, М.І. Бажанова, О.В. Бауліна, О.Д. Бойкова, М.М. Гродзинського, Ю.М. Грошевого, Н.А. Дрьоміної, П.С. Елькінд, С.П. Єфімічева, В.С. Зеленецького, Г.К. Кожевнікова, Л.Д. Кокорева, О.Р. Михайленка, М.М. Михеєнка, І.Л. Петрухіна, М.А. Погорецького, М.М. Полянського, А.Л. Рівліна, В.М. Савицького, Ю.І. Стецовського, М.С. Строговича, В.М. Трофименка, Ю.В. Хоматова, О.Г. Шило, М.Є. Шумила, М.О. Чельцова-Бебутова та ін.) вказана проблематика досліджувалася в основному в аспекті надання безоплатної правової допомоги. Також значна кількість українських вчених, зокрема таких як А.М. Бірюкова, Є.Ю. Бова, Т.В. Варфоломеева, Є.В. Васьковський, В.Г. Гончаренко, С.В. Гончаренко, І.Ю. Гловацький, Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, О.Л. Жуковська, Я.П. Зейкан, С.В. Ківалов, В.Т. Маляренко, М.А. Маркуш, О.В. Марцеляк, О.Р. Михайленко, А.В. Молдован, В.В. Молдован, В.Т. Нор, В.О. Попелюшко, С.Ф. Сафулько, О.Д. Святоцький, М.І. Сірий, З.Д. Смітєнко, С.Я. Фурса, Д.П. Фіолевський, В.П. Шибіко, О.Г. Яновська, Ю.П. Янович та інші, у своїх наукових напрацюваннях основну увагу приділяли адвокатурі як інституту, спеціалізованій структурі з надання безоплатної правової допомоги. При цьому вчений вірно зазначає, що, незважаючи на велику кількість наукових напрацювань у виокремленій сфері, всі вони в своїй сукупності досліджують не право громадянина на одержання правової допомоги, а розглядають його в рамках проблематики надання безоплатної правової допомоги в Україні [1, с. 113]. Тому **метою** представленої статті є здійснення аналізу стану наукових досліджень правової допомоги в Україні в науці кримінального процесу.

Виклад основного матеріалу. Проблеми реалізації такого конституційного права як на правову допомогу в кримінальному процесі, а саме на його досудових стадіях, досліджує в своїй дисертації Т.В. Омельченко. Вчений відмічає, що кримінальне процесуальне законодавство є недосконалим, також вказує на відсутність в Україні ґрунтовних теоретичних досліджень щодо визначення поняття, сутності і змісту права на правову допомогу в кримінальному судочинстві, місця цього інституту в загальнодержавному механізмі забезпечення прав і свобод людини в Україні, кола суб'єктів як надання, так і отримання правової допомоги, механізму реалізації цього конституційного права суб'єктами процесу на різних його стадіях тощо. Всі наведені обставини в своїй сукупності, на думку науковця, призводять до того, що порушення прав людини у сфері

кримінального судочинства стали досить розповсюдженим явищем [2, с. 3]. Разом із тим, щоб із врахуванням сучасних положень вчення про права людини і досягнень науки кримінального процесуального права розробити механізм реалізації конституційного права на правову допомогу на досудових стадіях кримінального процесу і на цій основі сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства, Т.В. Омельченко розглядає право на правову допомогу як конституційну гарантію прав і законних інтересів особи у сфері кримінального судочинства, визначаючи поняття, сутність і систему конституційних гарантій прав і законних інтересів особи в кримінальному процесі взагалі та поняття й юридичний зміст конституційного права особи на правову допомогу в сфері кримінального судочинства зокрема, виокремлюючи та характеризуючи суб'єктів одержання і надання правової допомоги й їх процесуальні функції; визначає механізм реалізації права на правову допомогу на досудових стадіях кримінального процесу, з'ясувавши поняття і структурні елементи механізму реалізації процесуальних прав суб'єктів кримінального судочинства, встановивши особливості реалізації права на правову допомогу у стадії порушення кримінальної справи та при провадженні дізнання, зазначивши питання забезпечення особі права на правову допомогу на досудовому слідстві; виокремлює теоретичні та практичні проблеми реалізації права на правову допомогу окремими суб'єктами кримінального процесу, зокрема, неповнолітніми, особами, які через свої фізичні або психічні вади не можуть самостійно реалізувати процесуальні права, особами, процесуальний статус яких чітко не визначений у КПК [2, с. 7–15].

Інститут правової допомоги також виступав в якості предмета дослідження й у наукових працях з галузі кримінального права, зокрема, через призму криміналізації порушення права особи на правову допомогу. Так, В.В. Сміх, з метою розробки та внесення обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінально-правових засобів захисту права особи на правову допомогу на основі комплексного кримінально-правового аналізу злочинів, передбачених ст. ст. 374, 397–400 КК України, досліджує соціально-правову обумовленість криміналізації порушення права особи на правову допомогу, кримінально-правову характеристику складів злочинів, що порушують право особи на правову допомогу та покарання за порушення права особи на правову допомогу [3, с. 5–197]. При цьому окрему увагу вчений приділяє таким загальнотеоретичним положенням як історичним передумовам виникнення і розвитку інституту правової допомоги, міжнародним принципам і стандартам забезпечення права особи на правову допомогу [3, с. 13–39].

А.В. Джуська досліджує конституційне конституційне право людини на професійну правничу допомогу в Україні, при цьому аргументуючи свій вибір тим, що у вітчизняній юридичній науці право на професійну правничу допомогу не було предметом наукового дослідження на монографічному рівні. Проблематика права на професійну правничу допомогу була фрагментарно висвітлена у незначній кількості публікацій – окремих статтях у збірниках наукових праць та періодичних виданнях. Публікації, які вийшли в світ до внесення змін до Основного Закону в 2016

році, присвячені праву на правову або юридичну допомогу, яке наразі не повною мірою відповідає вимогам сьогодення щодо науково-теоретичного наповнення поняття права на професійну правничу допомогу [4, с. 1]. Вчена прослідковує генезу становлення та розвитку конституційного права людини на професійну правничу допомогу, аналізує стан науково-теоретичних досліджень указаної проблематики, визначає міжнародно-правові стандарти права людини на професійну правничу допомогу, висвітлює стан законодавчого забезпечення конституційного права людини на професійну правничу допомогу в Україні, розкриває методологію дослідження конституційного права людини на професійну правничу допомогу, визначає та розкриває правову природу конституційного права людини на професійну правничу допомогу, виокремлює види та форми професійної правничої допомоги в Україні, з'ясовує перелік суб'єктів забезпечення конституційного права людини на професійну правничу допомогу в Україні, визначає порядок забезпечення конституційного права людини на професійну правничу допомогу в Україні, формулює рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення забезпечення конституційного права людини на професійну правничу допомогу в Україні [4, с. 1–16].

Ю.О. Данилевська, Л.В. Павлик, З.З. Петрович, У.О. Цмоць у колективній монографії досліджують актуальні питання надання безоплатної правової допомоги в Україні. Зокрема, вчені розглядають історичні аспекти реалізації права на безоплатну правову допомогу в Україні, аналізують міжнародні стандарти у сфері реалізації права особи на безоплатну правову допомогу, характеризують систему суб'єктів надання безоплатної правової допомоги, досліджують особливості реалізації права особи на безоплатну правову допомогу в цивільному, адміністративному та кримінальному процесі тощо [5, с. 7–130].

Методологічну основу дослідження інституту професійної правничої допомоги в кримінальному процесі України становлять наукові праці, присвячені проблематиці інституту правової допомоги, права на правову допомогу в Україні взагалі та в кримінальному процесі зокрема. При цьому наукові дослідження окресленої проблематики здійснюються на різних рівнях з використанням певної системи методів дослідження. Найбільш ґрунтовні та комплексні наукові дослідження здійснюються на дисертаційному та монографічному рівнях. Інша група наукових напрацювань з вирішення проблематики інституту правової допомоги представлена підручниками, навчальними, методичними, практичними посібниками та методичними рекомендаціями, в тому числі підготовлених за підтримки міжнародних організацій і профільних відомств. Ще одна, не менш інформативна, група представлена публікаціями в наукових виданнях і матеріалами апробації результатів досліджень на семінарах, круглих столах, конференціях тощо. Тому з метою більш детального висвітлення методології дослідження правової допомоги в Україні в представленому підрозділі дисертації нами будуть охарактеризовані вищеназвані групи наукових досліджень з окресленої проблематики.

Як уже зазначалося, методологія дослідження правової допомоги в Україні полягає передусім у комплексному використанні методів як емпіричного, так і теоретичного пізнання, а також загальнологічних

методів дослідження проблеми становлення та розвитку правової допомоги в Україні, забезпечення та реалізації права на правову допомогу взагалі та в кримінальному процесі зокрема. Тому методологія дослідження правової допомоги в Україні представлена не тільки сукупністю методів дослідження, а й системою наукових напрацювань, які слід за допомогою цих методів вивчити задля пошуку нового шляху вирішення поставленої наукової проблеми. Й досить вагоме місце в системі таких наукових праць відводиться підручникам, посібникам та методичним рекомендаціям, вказівкам. Ось чому вбачається важливим розглянути основні з них. Так, в рамках проєктів Ради Європи, наприклад, таких як «Подальша підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні», «Забезпечення доступу до правосуддя шляхом гадання безоплатної правової допомоги та впровадження високих стандартів захисту прав людини в Україні», проєкту Програми розвитку ООН в Україні «Права людини для України» за підтримки Global Programme on Strengthening the Rule of Law and Human Rights for Sustaining Peace and Fostering Development та проєктів України («Доступна та якісна правова допомога в Україні» й т. п.), за підтримки урядів зарубіжних держав (Данії, Канади, США, тощо), Координаційного центру з надання правової допомоги, міжнародних організацій і фондів, як то «Відродження», «Міжнародна асоціація юристів», «Legal Aid Reformers' Network», «Rule of Law Initiative», громадських і благодійних організацій, як то «Національна асоціація адвокатів України», «Українська фундація правової допомоги», «Відкрита громадська платформа розвитку української системи безоплатної правової допомоги», «Асоціація юридичних клінік», тощо була здійснена ціла низка досліджень проблем забезпечення інституту правової допомоги в Україні та інших суміжних спірних і проблемних питань. Зокрема, серед таких наукових досліджень варто виокремити:

– «Оцінювання системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні у світлі стандартів і передового досвіду Ради Європи», в якій здійснено дослідження системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні задля аналізу відповідності системи стандартам і передовому досвіду Ради Європи, виявлення задач і потреб, надання рекомендацій щодо можливих змін у правовому чи політичному полі та практиці правозастосування, а також визначення сфер, в яких необхідна подальша підтримка. При цьому обсяг оцінювання обмежується системою кримінальної юстиції, зокрема, правовою допомогою у кримінальному провадженні, а також у разі адміністративного затримання та адміністративного арешту [6];

– «Адвокація для провайдерів правової допомоги», в якій розглянуті стратегії та інструменти для здійснення адвокації права на доступ до безоплатної правової допомоги через конкретні приклади адвокаційних кампаній, здійснено аналіз можливостей застосування запропонованих адвокаційних підходів до забезпечення права на доступ до правової допомоги, у тому числі у взаємодії із органами місцевого самоврядування [7];

– «Дії захисника при затриманні особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення: методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою» [8], «Право на інформацію в кримінальному процесі» [9], «Забезпечення раннього доступу до пра-

вової допомоги» [10], «Право на безоплатну правову допомогу» [11], «Дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу» [12], «Ведення адвокатського досьє» [13], «Дії захисника під час кримінального провадження в суді першої інстанції» [14], «Вступ адвоката у справу: початкові дії» [15], в яких здійснено спробу деталізувати та розвинути Стандарти якості надання безоплатної правової допомоги у кримінальному процесі для їх найбільш ефективного застосування з метою підвищення професійного рівня адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, сприяння формуванню у їхньому колі єдиних стратегій і тактик захисту на основі узагальнення та аналізу їхнього ж практичного досвіду, а також практики Європейського суду з прав людини [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15];

– «Практика захисту у кримінальних справах з незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів або прекурсорів», в якому проведений наліз чинного законодавства, наведена класифікація наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; розглянуті питання провадження у справах, як характерні для будь-яких справ, так і специфічні для справ у злочинах з незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; надані практичні поради та приклади деяких документів сторони захисту [16];

– «Методичні рекомендації щодо здійснення захисту в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів», в якому розроблені на основі досягнень науки і досвіду адвокатської діяльності рекомендації з вироблення оптимального варіанта правової позиції захисту та її реалізації в конкретних умовах і найбільш ефективних способах здійснення дій із захисту прав і законних інтересів підзахисних; розглядаються найбільш актуальні питання, з якими працюють адвокати-практики у справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, перш за все пов'язаних із незаконними діями органів дізнання та досудового слідства [17];

– «Ефективність захисту у кримінальному процесі в країнах Східної Європи», в якому здійснено аналіз ключових вимог та стандартів, що стосуються ефективного захисту у кримінальному процесі відповідно до Європейської конвенції про права людини і основоположні свободи, рішень Європейського суду з прав людини та законодавства в рамках «дорожньої карти» процесуальних прав Європейського Союзу; розглянуто закони, інституції, процеси, практику та позиції, які стосуються ефективного захисту у кримінальному процесі, а також рекомендації щодо покращення доступу до ефективного захисту в якості ключового елементу права на справедливий розгляд справи у суді для кожної з досліджуваних країн Східної Європи окремо (Болгарії, Грузії, Литви, Молдови, України) [18];

– «Посібник з організації роботи Офісу громадського захисту», в якому зібрано практичний досвід роботи унікальних для України проектів – Офісів громадського захисту; проаналізовано досвід адвокатів, які більше п'яти років, як основа цих проектів, доклали багато зусиль для відновлення довіри людей до безоплатної правової допомоги та до того, щоб хоча б в межах окремих територіальних одиниць, стало реальністю надання якіс-

ної своєчасної правової допомоги людям, які переслідуються у кримінальному порядку [19];

– «Надання правових послуг в Україні та можливості їх цифровізації», в якому надано загальну характеристику надання правових послуг в Україні; визначено суб'єктів надання (провайдерів) правових послуг в Україні; проаналізовано потреби населення щодо правових послуг; визначено передумови цифровізації правових послуг в Україні та наявні цифрові рішення, пов'язані з наданням правової допомоги [20].

Висновки. Отже, інститут правової допомоги неодноразово досліджується як на загальнотеоретичному рівні, так і в галузевому процесуальному праві, зокрема кримінальному процесуальному. Вказані напрацювання дозволяють виробити єдині підходи як до визначення сутності та значення правової допомоги, так і порядку її надання в залежності від виду процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шаповал В.Д. Наукові джерела дослідження права громадян на правову допомогу в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 113–116.
2. Омельченко Т.В. Конституційне право на правову допомогу і його реалізація на досудових стадіях кримінального процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків, 2004. 20 с.
3. Сміх В.В. Кримінальна відповідальність за порушення права особи на правову допомогу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2011. 231 с.
4. Джуська А.В. Конституційне право людини на професійну правничу допомогу в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Київ, 2018. 20 с.
5. Данилевська Ю.О., Павлик Л.В., Петрович З.З., Цмоць У.О. Право особи на безоплатну правову допомогу: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 136 с.
6. Оцінювання системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні у світлі стандартів і передового досвіду Ради Європи. Рада Європи, вересень 2016. 96 с. URL: <https://rm.coe.int/16806ff4a9>.
7. Адвокація для провайдерів правової допомоги: посібник / за заг. ред. В. Баєва, Л. Денисенко. К.: Українська фундація правової допомоги, 2016. 51 с.
8. Вань І. та ін. Дії захисника при затриманні особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення: методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою / за заг. ред. А. Вишневського. К.: Координаційний центр з надання правової допомоги, Українська фундація правової допомоги, 2013. 60 с.
9. Право на інформацію в кримінальному процесі: poradnik для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою / перекл. С. Сизенка, за заг. ред. С. Зайця. К., 2013. 30 с. URL: https://www.justiceinitiative.org/uploads/57eb6f29-c89e-4a2c-83f7-fe70fc2f1557/arrest-rights-template-right-to-information-ukrainian-20140121_1.pdf.
10. Забезпечення раннього доступу до правової допомоги: poradnik для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою /

перекл. С. Сизенка, за заг. ред. С. Зайця. К., 2013. 24 с. URL: https://www.justiceinitiative.org/uploads/cac2eeab-8816-4795-bb75-a2d92eb49972/arrest-rights-template-early-access-ukrainian-20140121_1.pdf.

11. Право на безоплатну правову допомогу: poradnyk для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою / перекл. С. Сизенка, за заг. ред. С. Зайця. К., 2013. 29 с. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/bpd-poradnyk-3.pdf>.

12. Вань І. та ін. Дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу: методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою / за заг. ред. А. Вишневського. К.: Координаційний центр з надання правової допомоги, Українська фундація правової допомоги, 2013. 58 с. URL: <https://ulaf.org.ua/wp-content/uploads/2019/08/BPD2.pdf>.

13. Мартиновський Р., Стьопін О., Сівак Т. Ведення адвокатського досьє: методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою. К.: ВБО «Українська фундація правової допомоги», Координаційний центр з надання правової допомоги, 2015. 32 с.

14. Кармазіна К., Грішин Є., Сівак Т. Дії захисника під час кримінального провадження в суді першої інстанції: методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою / за заг. ред. Р. Мартиновського, А. Вишневського. К.: ВБО «Українська фундація правової допомоги», Координаційний центр з надання правової допомоги, 2014. 68 с.

15. Мартиновський Р. Вступ адвоката у справу: початкові дії: методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою / за заг. ред. А. Вишневського. К.: ВБО «Українська фундація правової допомоги», Координаційний центр з надання правової допомоги, 2015. 54 с.

16. Практика захисту у кримінальних справах з незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів або прекурсорів: практичний посібник. Харків: Права людини, 2012. 254 с.

17. Токарев Г.В. Методичні рекомендації щодо здійснення захисту в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: практичний посібник / за заг. ред. В.І. Боярова. Київ: Фенікс, 2012. 64 с.

18. Ед Кейп, Заза Наморадзе. Ефективність захисту у кримінальному процесі в країнах Східної Європи. Болгарія, Грузія, Литва, Молдова, Україна / перекл. С. Сизенка. К.: Міжнародний фонд «Відродження», 2012. 516 с. URL: https://www.irf.ua/efektivnist_zakhistu_u_kriminalnomu_protsezi_u_krainakh_skhidnoi_evropi_bolgariya_gruziya_litva_moldova_ukraina/files/ukr/programs/rol/zahist_v5_press.pdf.

19. Посібник з організації роботи Офісу громадського захисту / упорядн. О. Павліченко, В. Яворська. К.: Фонд Відродження, 2012. 334 с. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs/rol/manual_office_ukr.pdf.

20. Надання правових послуг в Україні та можливості їх цифровізації: результати дослідження. Київ, 2020. 68 с.

O. Martovytska

**THE STATE OF SCIENTIFIC RESEARCH OF LEGAL AID IN UKRAINE
IN THE SCIENCE OF CRIMINAL PROCEDURE**

In the article, it has been emphasized the urgency of the issue of the state of legal aid research in Ukraine in the science of criminal procedure. It has been argued that the study of any issue cannot be carried out without the use of certain methods to cover the selected issue, and developed scientific approaches to its solution. It is no exception to the rule of legal aid research in Ukraine. Emphasis has been placed on the fact that a large number of scientific papers are devoted to the study of such an integral element of the institute of legal aid in Ukraine as free legal aid. It has been determined that the institute of legal aid is repeatedly studied both at the general theoretical level and in the branch procedural law. These developments allow us to develop common approaches to determining the nature and significance of legal aid, and the procedure for its provision depending on the type of process. It has been found that the criminal procedure legislation is imperfect, and thorough theoretical research to define the concept, nature and content of the right to legal aid in criminal proceedings, the place of this institution in the national mechanism of human rights and freedoms in Ukraine, and receiving legal aid, the mechanism of realization of this constitutional right by the subjects of the process at its various stages are absent or do not take into account the current changes in the legislation governing the provision of legal aid in general and in criminal proceedings in particular. It is determined that the methodology of legal aid research in Ukraine is primarily the integrated use of methods of both empirical and theoretical knowledge, as well as general methods of research on the formation and development of legal aid in Ukraine, ensuring and implementing the right to legal aid in general and in criminal proceedings in particular. Therefore, the methodology of legal aid research in Ukraine is represented not only by a set of research methods, but also by a system of scientific developments, which should be studied with the help of these methods in order to find a new way to solve the scientific problem. And a very important place in the system of such scientific works is given to textbooks, manuals and methodical recommendations, instructions.

Key words: state, scientific research, research, legal aid in Ukraine, scientific works, science, criminal proceedings.